

Nr 114.

Av herr **Bark m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts framställningar om anslag dels till bidrag till studieförbund för organisations- och administrationskostnader, dels ock till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar.*

Den statsunderstödda folkbildningsverksamheten har under de senaste årtiondena uppvisat en glädjande utveckling. Allt flera medborgargrupper ha kommit i kontakt med verksamheten och fått möjlighet till vidare utveckling av anlag och intressen i personlighets- och medborgarfostrande riktning.

Denna utveckling har blivit möjlig genom den ökade insikten om att bildningsarbetet bland vuxna är en lika viktig samhällsangelägenhet som den grundläggande obligatoriska skolundervisningen. 1947 års riksdagsbeslut och därpå grundade författning om statsunderstöd till det fria och frivilliga folkbildningsarbetet synas oss vara ett klart uttryck för denna inställning.

Tyvär har det emellertid av kända skäl inte varit möjligt för statsmakterna att vid bidragsgivningen följa författningens maximibestämmelse. Så har bidraget till studieförbundens organisations- och administrationskostnader blivit avsevärt lägre än de 50 %, som författningen medger. Studieförbunden ha hitintills i genomsnitt inte erhållit mer i statsbidrag än 30,5 % av sina verkliga kostnader. Som exempel kan nämnas, att för ABF:s del uppgick för verksamhetsåret 1950/51 statsbidraget till 227 000 kronor, medan de redovisade utgifterna, som ligga till grund för bidraget, slutade på 724 437: 29. Det egna tillskottet blev sålunda 496 537: 29 eller 68,5 % av totalkostnaderna mot statsbidragets 31,5 %. För Studieförbundet Medborgarskolan (SFM) äro motsvarande siffror för samma år 22 600 och 102 901: 87. Det egna tillskottet blev i detta fall inte mindre än 80 301: 87 eller 78,1 % av totalkostnaderna mot statsbidragets 21,9 %. Situationen är i stort sett densamma för samtliga studieförbund. Det bör dessutom uppmärksammas, att totalkostnaderna för studieförbunden faktiskt äro ännu högre, då deras verksamhet upptar poster, på vilka statsbidrag icke utgår. Som exempel härpå kan anföras, att intet bidrag utgår till inackorderingskostnaderna vid studieledarkurser, varigenom statsbidragsbestämmelserna verka i hög grad restriktivt på den verkligt angelägna uppgiften att utbilda studieledare.

Kungl. skolöverstyrelsen har med beaktande av dessa synpunkter föreslagit, att administrationsbidraget till studieförbunden skulle utgå med

samma belopp, som förbunden själva tillskjutit till denna verksamhet under föregående år, vilket i princip innebär en tillämpning av den ovan nämnda 50 %-regeln.

Vidare kan anföras, att studiecirkelnas antal väsentligt har ökat. År 1947/48 hade de då 12 erkända studieförbunden 22 567 cirklar. 1950/51 hade denna siffra stigit till 30 198 på 13 erkända studieförbund. Det är uppenbart att denna starka tillväxt medför väsentligt ökade centrala arbetsuppgifter och därmed ökade kostnader för studieförbunden såväl beträffande administrationen som framför allt beträffande utbildningen av studieleddare, instruktionsverksamhet etc.

Till allt detta kommer vidare inflationen, som inte är lätt för någon att bära och allra minst för studieorganisationerna, vilka som känt är alltid kämpat med ekonomiska svårigheter. De starkt ökade kostnaderna för resor, porton och telefon, trycksaker, papper och annat expeditionsmaterial, löner för personalen etc. ställa i många fall studieförbunden inför nödvändigheten att minska sin verksamhet i stället för att tillmötesgå det stegrade intresset från allmänheten.

Betydande utgifter åvila numera studieförbunden centralt även genom det starka intresse för det estetiska folkbildningsarbetet, som för närvarande gör sig gällande, fastän statsmakterna på grund av det statsfinansiella läget icke sett sig i stånd att realisera de förslag 1944 års folkbildningsutredning kom fram till i sitt andra betänkande om det estetiska folkbildningsarbetet.

Den av de statsunderstödda studieförbunden bedrivna föreläsningsverksamheten i anslutning till lokalt organiserat studiearbete pressas för närvarande hårt av ekonomiska bekymmer. Anslagen ha redan i många år varit otillräckliga i förhållande till behovet. Inflationen under de senaste åren har ytterligare förvärrat situationen. Inte något år sedan de nya statsbidragen till folkbildningsverksamheten infördes 1947 har antalet föreläsningar varit så lågt som det synes bli under innevarande studiesäsong.

Antalet studieförbund, som skola betjänas av verksamheten, har från tiden före 1947 ökat från 6 stycken med 13 000 studiecirklar till 13 stycken med 31 000 studiecirklar. Eftersom det är studiecirkelnas som huvudsakligen skola betjänas med denna föreläsningsverksamhet visar detta klart det ökade behovet. Ökningen av antalet studieförbund har medfört att de studieförbund, som varit med från början, fått vidkännas avsevärd minskning av sin föreläsningsverksamhet för att de nytillkomna studieförbunden skulle få del av anslaget. Framför allt gäller detta Arbetarnas bildningsförbund, som fått minska verksamheten från cirka 3 000 föreläsningar per år till 2 000 à 2 500 föreläsningar per år för närvarande.

Efterfrågan på föreläsningar är så stor att anslaget under de senaste åren regelbundet varit disponerat redan vid höstterminens slut. Senast i december månad har föreläsningsförmedlingen fått meddela de lokala stu-

dieorganisationerna att anslaget disponerats och att nya ansökningar följaktligen inte mottagas. De behov som uppstått under senare delen av studiefsäsongen ha sålunda icke kunnat tillgodoses.

1944 års folkbildningssakkunniga uttalade bl. a. önskvärdheten av en minskning av lokalanordnarnas kostnader för föreläsningarna. Detta önskemål har inte kunnat tillgodoses utan lokalanordnarna ha i stället fått vidkännas en ökning av kostnaderna dels genom höjning av kursavgiften till föreläsningsförmedlingen och dels genom höjda lokalhyror, reklamkostnader osv. Trots detta har, som förut påpekats, en begränsning skett.

Den höjning på 23 000 kronor, som föreslås för 1952/53, kommer inte att betyda nya möjligheter att öka antalet föreläsningar, enär de av inflationen föranledda höjningarna av föreläsningsarvodet samt rese- och trakamentskostnaderna »äta upp» detta nya anslag. Skall verksamheten kunna något så när motsvara det faktiska behovet, är det nödvändigt med väsentligt högre statsbidrag än vad i propositionen föreslagits.

Med stöd av vad som ovan anförts få vi hemställa,

att bidraget till studieförbunden för organisations- och administrationskostnader upptages till det belopp som kungl. skolöverstyrelsen föreslagit eller 1 290 000 kronor, samt

att bidraget till föreläsningar i anslutning till lokalt organiserat studiearbete upptages enligt kungl. skolöverstyrelsens förslag till 170 000 kronor.

Stockholm den 23 januari 1952.

Hernfrid Bark.

Gunnar Engkvist.

Sven Gustafson
i Göteborg.

Sven Vigelsbo.

Wald. Svensson.